

Schopnosti, klíčové, počáteční i cílové operační schopnosti ozbrojených sil nebo AČR jsou pojmy dnes často používané, ale ne vždy je správně pochopen jejich obsah, což plyne z nejednotnosti výkladu pojmů. Určité nepochopení obsahu pojmu operační schopnosti se pak promítá i do oficiálně publikovaných dokumentů, a tím ovlivňuje jejich nedobré chápání v širší vojenské veřejnosti. Následující řádky se pokusí objasnit význam některých pojmů, které si tuto pozornost určitě zaslouží.

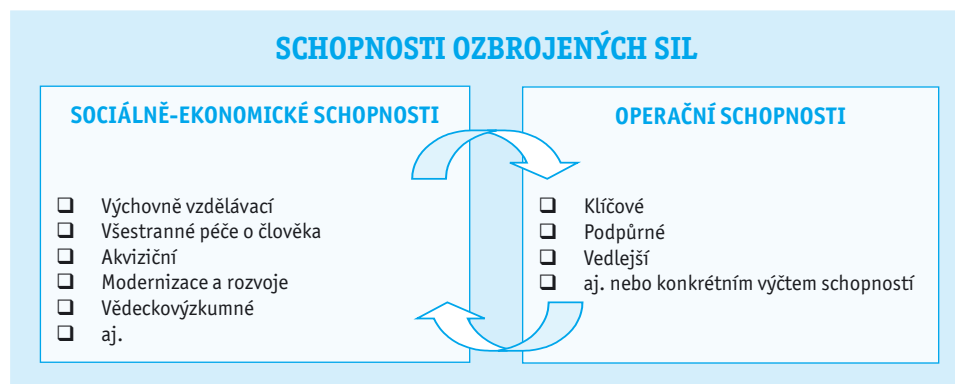
Podstata schopnosti

Schopnosti ozbrojených sil vyjadřují jejich kvalitu i použitelnost. Mají umožnit efektivně eliminovat bezpečnostní hrozby a rizika v budoucích krizových situacích a válečných konfliktech při kolektivní i individuální obraně. Schopnosti ozbrojených sil ČR reálně vytvářejí tyto prvky: především připravené osoby, dále odpovídající organizační struktura, v neposlední řadě kvalita výzbroje a úroveň všestranného zabezpečení. Schopnosti ozbrojených sil lze rozdělit na **schopnosti operační a sociálně-ekonomické**. Obě skupiny mají kvalitativní a kvantitativní stránku.

Ze schématu na **obr. 1** plyne, že vnitřní členění sociálně-ekonomických a operačních schopností může být značně rozmanité a záleží do značné míry na úhlu pohledu autora a na požadavcích, které jsou od ozbrojených sil vyžadovány.

Z hlediska hlavního předurčení ozbrojených sil mají samozřejmě prioritu operační schopnosti. Ty vyvolávají požadavky na schopnosti sociálně-ekonomické, jejichž kvalita se přímo nebo zprostředkovaně promítá zpět do úrovně schopností operačních.

Operační schopnosti vyjadřují, co vojska s prostředky, kterými disponují, mají umět, znát a být schopna realizovat v přípravě k nasazení a v rámci operace a boje. Jednotlivé operační schopnosti se vzájemně doplňují, podmiňují, prolínají a nelze oddělit jednu od druhé.

Obr. 1: Schopnosti ozbrojených sil

Klíčové operační schopnosti

Z materiálů k reformě ozbrojených sil vyplývá, že všechny prvky ozbrojených sil ČR jsou budovány tak, aby dosáhly stanovené úrovně **klíčových operačních schopností**. To tedy znamená, že ze širokého spektra operačních schopností byly definovány schopnosti, které je nutno považovat za **klíčové pro splnění nejdůležitějších posláních a úkolů ozbrojených sil**.

Na následujícím obrázku jsou schematicky znázorněny klíčové operační schopnosti: dostupnost sil, efektivní systém velení, rozmístitelnost a mobilita, účinnost nasazení, udržitelnost, odolnost a ochrana sil.

Výše uvedené schopnosti jsou bez uvedení vnitřního obsahu (konkrétní kvantifikace a kvalifikace) jen velmi obecnými pojmy. Potom je možné vyslovit přesvědčení, že pro značnou část vojenské veřejnosti jsou to pojmy obecné (bezobsažné). Proto je v následujícím textu věnována pozornost zpřístupnění schématu na obrázku 2. Jejich vysvětlení nemá ambice podat zcela vyčerpávající definice, ale může naznačit šíři problematiky a některé přístupy k řešení.

Obr. 2: Klíčové operační schopnosti

Dostupnost sil je zajištěna jejich existencí, připraveností a přítomností na teritoriu státu, případně v prostorech operačního zasazení v zahraničí. Včasnou dostupností je dána schopnost sil ve stanovených časových horizontech zahájit plnění operačních a bojových úkolů. Dostupnost sil je spojena s jejich naplněním osobami, technikou, materiálem, vybudovanou infrastrukturou, vycvičeností a připraveností jednotlivců i jednotek jako celku.

Efektivní systém velení na bázi C4ISR (velení, řízení, spojení, výpočetní technika, informatizace, vojenské zpravodajství, sledování a průzkum) je podmínkou účinného plánování, přípravy, organizace a řízení ozbrojených sil a efektivního velení. Je budován jako moderní, pružný systém, založený a využívající nejnovější technologie. Mimo mírový systém budou ozbrojené síly disponovat rychle rozvinutelným systémem velení v boji a operaci, ať již na území státu, tak i v zahraničí. Schopnost interoperability se systémy spojenců, odolnost proti úderům protivníka i proti virtuálním útokům, vysoká rychlost a kapacita přenosu dat je samozřejmým požadavkem.

Struktura a organizace systému velení kopíruje organizační struktury vojsk a je uzpůsobená pro zajištění nejpravděpodobnějších úkolů plněných ozbrojenými silami. Mimořádné místo v systému velení má vojenské zpravodajství a zpravodajské informace, jako nezbytný předpoklad účinného a reálného plánování a rozhodování na všech úrovních.

Rozmístitelnost a mobilita závisí na schopnosti plánovat, připravovat a organizovat přepravu sil do prostoru nasazení a jejich rychlé a organizované rozmístění.

Je závislá na propustnosti komunikačních tras a parametrech techniky. Zejména při účasti ozbrojených sil v operacích mimo území státu závisí rozmístitelnost a mobilita na schopnostech jednotek a techniky k naložení pro přepravu vzdušnými, námořními prostředky a po železnici, k čemuž mají být jednotky správně vyzbrojeny a vybaveny odpovídajícími logistickými zásobami. To lze naplnit vytvořením nových typů útvarů a jednotek bez těžké obrněné techniky, s nižšími nároky na přepravu.

Pro dosažení této operační schopnosti je rovněž nezbytná odpovídající infrastruktura, zejména stav a kapacita nakládacích a vykládacích letišť, železničních stanic a komunikačních směrů pro přesuny. Významně k ní přispívá operační příprava státního území. Zajištění velkokapacitních dopravních letounů, ať již vlastních nebo smluvně od spojenců, je nezbytné.

Účinnost zasazení vytváří podmínky pro zdárný průběh operace a splnění stanoveného cíle. Je podmíněno schopností naplánovat, připravit, organizovat a koordinovat vedení operace a boje a schopností dosáhnout převahu nad protivníkem a následně jej porazit. Je zaměřeno na co nejpresnější identifikaci cíle operace a na stanovení sil a prostředků pro jeho splnění. Významnou roli hraje otázka koordinace a to na úrovni spojenecké i uvnitř vlastních sil s cílem zasazením sil zahájit co nejrychlejší a nejefektivnější plnění úkolů. Manévr při zasazení by měl být jednoduchý, jasný, snadno proveditelný, vytvářející podmínky pro přechod k plnění následujících činností. Účinnost zasazení je také podmíněna výběrem nejvhodnějších jednotek s výzbrojí a vybavením odpovídajícím konkrétní situaci a stanoveným cílům a úkolům.

Udržitelnost představuje schopnost zasadit a dlouhodobě zabezpečit působení sil v operacích. Je dána schopností plánovat, připravovat, organizovat a koordinovat personální, materiální, zdravotnické zabezpečení a služby ve prospěch nasazených sil. Udržitelnost je zvažována již v procesu předběžného plánování. Stanovuje se tam způsob rotace sil, řešení ztrát osob, zranění, nemocí a zásobování materiálem. Udržitelnost je dána jednak schopností podpůrných prvků, jednak schopností samotných jednotek.

Odolnost a ochrana sil jsou podmínkou minimalizace ztrát na živé síle a materiálu a tím zachování bojové síly vojsk. Je založena na včasné varování vojsk o připravovaných a prováděných úderech protivníka vzdušnými, pozemními, námořními a raketovými prostředky a to jak konvenční, tak i chemickou, biologickou, případně i jadernou municí.

Vojska se chrání prováděním aktivních opatření, což znamená především ničením prostředků protivníka nebo pasivními opatřeními, jako je ukrytí živé síly a materiálu, budování ochranných staveb, rozptýlení vojsk na větší ploše, maskování a klamání.

Významnou schopností napomáhající odolnosti a ochraně sil je vysoká mobilita, umožňující vyhnout se úderům protivníka, měnit prostory rozmístění a činnosti, rychle rozptylovat a znovu soustřeďovat vojska a materiál. Tomu napomáhá vybudovaná obranná a komunikační infrastruktura.

Důležitou podmínkou účinné odolnosti a ochrany sil je efektivní vzdušná obrana zneumožňující vést protivníkovi cílené údery na vojska ve všech druzích činností. Na významu nabývá používání zbraňových a dalších systémů bez lidské obsluhy, což snižuje riziko lidských ztrát, nejcennější součásti ozbrojených sil. Pro realizaci této operační schopnosti je moderní a účinné protichemické a zdravotnické vybavení jednotlivce, jednotky a útvaru zcela nezbytné.

Počáteční a cílové operační schopnosti

V reformních materiálech je operováno s pojmy **počáteční a cílové operační schopnosti** ozbrojených sil ČR. Z takového pojmenování schopností a z výše uvedených charakteristik lze vyvodit, že jde o stanovení úrovně dosažených schopností v celém jejich spektru a to ve dvou základních etapách. Opodstatněnost takového pojmenování je diskutabilní. Proč?

Materiály k reformě ozbrojených sil uvádějí:

„Dosažení požadované úrovně výše uvedených klíčových schopností ozbrojených sil ČR bude plánováno ve dvou na sebe navazujících krocích.

Za cílový stav prvního kroku bude považováno dosažení **počátečních operačních schopností** ozbrojených sil ČR s termínem plnění do 31. prosince 2006. Dosažení počátečních operačních schopností bude zahrnovat vybudování a dosažení požadované připravenosti u *jednoho velitelství mechanizované brigády, mechanizovaných praporů a jednotek dělostřelectva, protivzdušné ochrany, vrtulníkového letectva, průzkumu, elektronického boje, chemické a biologické ochrany, ženijního, logistického, zdravotnického a policejního zabezpečení potřebných pro vytvoření brigádního úkolového uskupení osob nebo pro rotaci v praporním úkolovém uskupení (pro operace na prosazení, podporu nebo udržení míru) a dále praporu chemické ochrany a mobilních prvků biologické ochrany, mobilní jednotky pasivních sledovacích systémů a předurčených sil a prostředků dopravního letectva.*

Současně s výstavbou sil dojde k ukončení základní vojenské služby (do konce roku 2004) a přechodu k *plně profesionalizaci ozbrojených sil ČR a k realizaci klíčových modernizačních projektů rozvoje AČR.*

Paralelně s výstavbou a přípravou sil budou dále probíhat opatření pro:

- ☐ *zajištění účasti AČR v operacích v souladu s politicko-vojenskými ambicemi ČR a plnění jejích úkolů na území ČR,*
- ☐ *působení AČR v NATINEADS,*
- ☐ *vytvoření počátečních (plánovacích, koncepčních a organizačních) podmínek k zabezpečení činnosti sil NATO na území ČR (dále jen HNS),*
- ☐ *stabilizované fungování systému plánování obrany včetně operačního plánování (zpracování předběžných operačních plánů) a krizového řízení,*
- ☐ *zabezpečení plnění standardů NATO nezbytných pro dosažení počátečních operačních schopností a pro realizaci národních projektů v rámci programu bezpečnostních investic NATO (dále jen NSIP).“*

To vše znamená, že v okamžiku **dosažení počátečních operačních schopností** budou z cílové struktury AČR *postaveny všechny klíčové prvky, které zabezpečí naplnění minimální požadované úrovně politicko-vojenských ambicí.* Vzhledem k tomu bude možné v tomtéž okamžiku stanovit i možnosti a způsob dalšího postupu, zejména pokud jde o rychlost výstavby cílové struktury (eventuálně i kvantitu cílových prvků), v závislosti na vyhodnocení rozdílů mezi předpokládaným a reálným vývojem vnitřních a vnějších podmínek.

Za cílový stav druhého kroku bude považováno dosažení **cílových operačních schopností.** Přesný termín dosažení cílových operačních schopností vzhledem k jeho závislosti na reálném vývoji zdrojových možností po roce 2006 a dále nebude stanoven. Termín bude upřesněn v procesu plánování obrany ČR. Předběžný záměr je dosáhnout cílových operačních schopností v horizontu let 2010 až 2012.

Závěry

Co tedy z uvedeného plyne? Jestliže se v materiálech „Koncepce.....“ píše o počátečních a cílových operačních schopnostech, jsou zde spíše stanoveny etapy výstavby určitých rámců organizačních struktur a s tím spojených organizačních opatření. To ale znamená, že jde o **dosažení některých sociálně-ekonomických schopností** a jen částečně o dosažení operační schopnosti, označované jako **dostupnost sil**. Jestliže se ale předpokládá, že vytvářené prvky dosáhnou v jednotlivých etapách požadované operační schopnosti v celé jejich šíři, pak jednotlivé kroky nemohou být nazvány počáteční a cílové operační schopnosti, ale přesnější je pojmenování: **počáteční a cílové organizační struktury**.

Je ale možný i jiný přístup. Stanovit (domluvit se), že **klíčové operační schopnosti v celé šíři budou v prvním kroku realizovány stanovenými prvky** (provést jejich výčet) a **organizačními opatřeními podporujícími jejich realizaci**. Pro druhý krok postupovat obdobně.

Cílem článku nebylo rozebírat sociálně-ekonomické schopnosti. Byl zaměřen na schopnosti operační, které jsou pro ozbrojené síly rozhodující z hlediska jejich poslání a hlavních úkolů. Jen pro ilustraci vztahu mezi schopnostmi sociálně-ekonomickými a operačními je možno uvést **příklad** výcviku a vycvičenosti

Výcvik nebo schopnost efektivně cvičit, jako nepřetržitý proces přípravy vojáků na všech úrovních, patří rozhodně mezi schopnosti sociálně-ekonomické. Naopak **vycvičenost nebo úroveň vycvičenosti**, jako výsledek výcviku, se promítá prakticky do všech operačních schopností ozbrojených sil. Obdobně by bylo možné srovnávat **výchovu a vzdělávání s intelektuální a morální úrovní** vojáků a podobně.

Závěrem je potřebné zdůraznit, že pojem schopnosti ozbrojených sil má vždy zcela konkrétní obsah. Má svou kvalitativní i kvantitativní stránku a z tohoto pohledu je nezbytné s ním i pracovat. Další úvahy si jistě zaslouží i pojmy jako **možnosti, bojové možnosti** a jejich **srovnání se schopnostmi**. Ale to jsou témata pro jiné příspěvky.

Literatura:

Materiály k reformě ozbrojených sil

Zkratky použité v článku:

C4ISR	- Command and Control, Computer, Communications, Intelligence, Surveillance and Reconnaissance (velení, řízení, spojení, výpočetní technika, informatizace, vojenské zpravodajství, sledování a průzkum)
NATINEADS	- NATO Integrated Extended Air Defence System (rozšířený integrovaný systém protivzdušné obrany NATO)
HNS	- Host Nation Support (zabezpečení poskytované hostitelskou zemí)
NSIP	- NATO Security Investment Program (program tzv. bezpečnostních investic NATO - bývalý program infrastruktury NATO)